

References

1. Dmitriev G.D. (1999), *Mnogokulturnoe obrazovanie* [Multicultural education], Moscow, Public education, 208 s.
2. Kykhtiuk O. V. (2010), Eksperymentalna prohrama z formuvannia etnichnoi tolerantnosti u studentskoi molodi [Experimental program for the formation of ethnic tolerance in student youth], *Social Psychology*, 1, pp.152-161.
3. Kukushin V.S. (2001), *Vospitanie tolerantnoy lichnosti v polikulturnom sotsiume* [Educating a tolerant person in a multicultural society], Rostov on D., 404 s.
4. Lektorskiy V.A. (1997), O tolerantnosti, plyuralizme i krititsizme [On tolerance, pluralism and criticism], 11, pp. 46-54.
5. Molchanova A.O. (2013), *Tolerantnist yak tsinnisna osnova profesiinoi diialnosti pedahoha: posibnyk* [Tolerance as a valuable basis for the professional activity of the teacher: the manual], Kiev, 188 s.
6. Yaksa N.V. (2010), *Pedahoh yak subiekt polikulturnoho seredovyshcha* [The teacher as a subject of a multicultural environment], *Journal Zhytomyr State University named after Ivan Franko*, 50, pp. 64-67.

УДК 378:159.923.2:331.54

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Барчі Б. В.

PROFESSIONAL BECOMING OF THE PERSONALITY

Barchi Beata

У статті розглядаються теоретичні аспекти професійного становлення особистості. Шляхом аналізу наукових джерел досліджено тenezу категорії «професійного становлення», результатом якого є готовність фахівця виконувати свою професійну діяльність. Проаналізовано етапи професійного становлення, напрями розвитку особистості. Визначено, що професійне становлення є поетапним процесом професійного розвитку особистості, що має свої основні складові становлення майбутнього фахівця.

Ключові слова: *регуляція особистості, саморегуляція, професіонал, суб'єкт, суб'єкт діяльності.*

The purpose of the article is to consider the existence of theoretical approaches to the problem of the individual professional development; to analyse the features of modern professional training of the individual and to distinguish the main components of the successful professional formation of the future specialist. Through the analysis of scientific sources, the genesis of the category "becoming", "professional formation" has been researched. It is determined that the psychological and pedagogical category of "formation" reflects the process of dialectical transition of the individual from one degree of development to another. It is researched that the result of professional formation is the readiness of a specialist to carry out his professional activity. The article has analysed the stages of professional formation and directions of personality development. The basic personal components of professional formation of the future specialist have been determined.

It is generalized that professional development of personality is a consequence of passing a person of a complex life path, whose experience becomes an integral part of professional activity; therefore, it was considered the work to introduce the elements of active training in the educational

process in order to ensure the balance of the process of professionalization. The problem of vocational training is closely linked to the need to form such professionally important qualities, abilities, individual and personality features that are necessary for the specialist of the corresponding profile. Consequently, the general model of the individual professional development includes components of choice, training, adaptation and personal implementation in professional activities.

Keywords: *personality regulation, self-regulation, professional, subject, subject of activity.*

Соціально-економічні зміни в країні настільки якісно змінюють всі параметри у соціальному житті українського суспільства, що ефективна соціалізація, соціально-професійна адаптація особистості можлива тільки на основі цілеспрямованої підготовки до життєдіяльності. У зв'язку з цим, центральним завданням сучасної школи є формування в учнівської молоді здатності до свідомого та самостійного вибору професії, а також подальшого оволодіння нею.

Однією з актуальних проблем навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі є якісна підготовка фахівця, професійні вміння якого відповідали б актуальним потребам суспільства, а його прагнення до професійного саморозвитку спрягли б формуванню гармонійної особистості, здатної відповідати вимогам сучасного ринку праці. Саме тому актуальним є питання не просто підвищення рівня теоретичної професійної підготовки, а і активізація та оптимізація процесу професійного становлення особистості.

Аналіз останніх досліджень засвідчує, що проблема професійного становлення особистості набула в психології та педагогіці особливого статусу і досліджувалась з різних точок зору багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Зокрема, різні аспекти професійного становлення особистості розглядали Б. Ананьєв, Г. Балл, О. Бондаренко, О. Леонт'єв, С. Максименко, В. Рибалка, С. Рубінштейн, В. Семиченко, Н. Чепелева, Т. Яценко, які визначили специфіку особистісного.

Аналіз західно-європейської та американської психологічної літератури з зазначеної проблематики показує, що більшість досліджень здійснено в галузі проблеми професійного типу особистості (Дж. Гілфорд, Дж. Голланд, Е. Ро, К. Уокер, Е. Шпрангер).

Метою даної статті є розглянути існуючі теоретичні підходи до проблеми професійного становлення особистості, проаналізувати особливості сучасної професійної підготовки особистості та виокремити основні складові успішного професійного становлення майбутнього фахівця.

Сьогодні у психологічній літературі широко використовуються терміни «професійне становлення» та «професійний розвиток» особистості. Сучасні дослідники розглядають їх із різних позицій та підходів. У контексті професійного становлення важливе місце займає професійне самовизначення особистості, на яке впливають соціально-економічні умови, міжособистісні відносини в професійному колективі, професійний розвиток, вікові і професійні кризи. Але провідне значення в професійному самовизначенні належить самій особистості, її активності, відповідальності за своє становлення. Професійне самовизначення є важливим чинником самореалізації особистості в конкретній професії.

Вчені вивчали процес становлення особистості як суб'єкта професійної діяльності через питання узгодженості людини і професійної діяльності.

Никифоров Г.С. до критеріїв узгодженості відносить успішність, адаптованість, задоволеність, усвідомлення роботи як справи життя [1].

З огляду на здобутки науковців сьогодення у галузі психології простежується тенденція цілісного аналізу життєвого і професійного шляху особистості, що відображено в концептуальних межах розуміння цілісного існування людини та її способу життя [2].

Здійснений Е.Ф. Зеєром [3] аналіз дає можливість виділити чотири основні особистісні складові професійного становлення майбутнього фахівця: 1) спрямованість особистості, яка характеризується системою домінуючих потреб, мотивів, відносин, ціннісних орієнтацій та

установок професійного розвитку особистості; 2) професійна компетентність – сукупність професійних знань, умінь, а також способів виконання професійної діяльності; 3) професійно важливі якості – це психологічні якості особистості, що визначають продуктивність, якість, результативність діяльності; 4) професійно значимі психофізіологічні властивості (зорово-рухова координація, окомір, нейротизм, екстраверсія, реактивність, енергетизм тощо).

Маркова А. К. наголошує на важливості неперервного процесу самопроекування особистості впродовж життєвого шляху у таких стадіях її перебудови, як самовизначення, самовираження, самореалізація. А. Маркова визначає, що майбутній фахівець в процесі професійного становлення проходить шість етапів: 1) адаптація до професії; 2) самоактуалізація в професії – пристосування людини до професії; 3) гармонізація з професією – людина виконує завдання за засвоєними технологіями (працює як би «граючи»); 4) перетворення збагачення своєї професії – справжня творчість припускає пошук нових, більш досконалих способів досягнення бажаного результату; 5) вільного володіння декількома професіями; 6) етап творчого самовизначення себе як особистості – прагнення реалізувати свою головну життєву ідею [4].

Слободчиков В. розглядає процес професійного становлення як складову процесу розвитку. На думку вченого категорія «розвиток» одночасно утримує в собі як мінімум три процеси: становлення, формування, перетворення [5].

Щотка О. дає визначення професійного становлення як динамічний багаторівневий процес, який займає значний період життєвого шляху і не зводиться до професійного навчання [6].

На думку Є. Климова, стадії професійного становлення виглядають наступним чином: оптація – період вибору професії в навчально-професійному закладі; адаптація – входження в професію і звикання до неї; фаза інтернала – набуття професійного досвіду; майстерність – кваліфіковане виконання трудової діяльності; фаза авторитету – досягнення високої професійної кваліфікації; наставництво – передача професіоналом свого досвіду [7].

Ефективність формування професійно значущих якостей особистості значною мірою забезпечується спрямованістю всього навчально-виховного процесу. Активність навчання є організованим веденням навчального процесу, яке спрямоване на всебічну активізацію навчально-пізнавальної діяльності особистості. Найважливішою навичкою, яку опановує особистість під час навчання, повинно бути вміння під професійним кутом зору сприймати вербальну інформацію, самостійно знаходити і приймати оптимальні шляхи реалізації рішення.

Отже, загальна модель професійного становлення особистості містить компоненти вибору, навчання, адаптації та особистісної реалізації в професійній діяльності.

Здійснений аналіз дефініцій професійного становлення дає можливість зробити висновок, що професійне становлення – це поетапний процес професійного розвитку особистості, здобуття професійних знань, умінь та навичок, реалізація себе в професії й самоактуалізація свого потенціалу для досягнення вершин професіоналізму. Проблема професійної підготовки тісно пов'язана з необхідністю формування таких професійно важливих якостей, здібностей, індивідуально-особистісних особливостей, що є необхідними фахівцю відповідного профілю. В цьому контексті навчально-виховний процес повинен забезпечувати умови для спрямування особистості на професійну самореалізацію і самовдосконалення.

Загалом проблема професійного становлення особистості охоплює низку об'єктивних тенденцій і пов'язана з вирішенням фундаментальних теоретичних і прикладних проблем. Таким чином, перспективи нашого дослідження вбачаємо у емпіричному обґрунтуванні даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Никифоров Г.С. Надежность профессиональной деятельности / Г.С. Никифоров. – СПб., 1996. – 176с.
2. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів // В.Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2009 – 672 с
3. Зеер Э. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э. Э. Сыманюк. – М.: МПСИ, 2005. – 216 с.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М. : «Знание», 1996. – 308 с.
5. Слободчиков В.И. Проблемы научного обеспечения инновационной деятельности в образовании / В.И. Слободчиков. – Москва-Киров. 2003. – 152с.
6. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини: навч. видання / О.П. Щотка.- 2-ге вид., перероб. і доп. – Ніжин: НДПУ ім. М. Гоголя, 2001 (2002). – 194с.
7. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов. – М., 1996. – 480 с.

References

1. Nykyforov H.S. (1996), Nadezhnost' profesiynoyi diyal'nosti, SPb., 176s.
2. Shapar V.B. (2009), Psykholohichnyy tлумachnyy slovnyk naysuchasnishykh terminiv, KH .: Prapor, 672 s.
3. Zeer, E. F., Pavlova A. M., Symanyuk E. E. (2005), Modernizatsiya profesiynoho navchannya: kompetentnostnyy pidkhid, M .: MPSI, 216 s.
4. Markova A.K. (1996), Psykholohyya profesionalyzma , M. : «Znanye», 308 s.
5. Slobodchikov V.Y. (2003), Problemy naukovoho zabezpechennya innovatsiynoyi diyal'nosti v haluzi osvity, Moskva-Kyrov, 152s.
6. Shchotka O.P. (2001 (2002)0, Vikova psykholohiya dorosloyi lyudyny: navch.vydannya, 2-kh vyd., Pererob. i dop., Nizhyn: NDPU im. M. Hoholya, 194s.
7. Klymov E.A. (1996), Psykholohiya profesionala, M., 480 s.

УДК 378.016:81`243=111

SOCIO-CULTURAL COMPETENCE FORMATION IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Bilak Marianna

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Білак М.В.

The article analyzes the problem of students' socio-cultural competence formation as a component of professional and creative training of future specialists. The author considers the features of socio-cultural competence development in teaching of foreign languages at higher educational establishments. The possibilities of modern information technologies using for teaching language through culture in order to improve the foreign language professional training of specialists are summarized.

Keywords: *socio-cultural competence, teaching, culture, foreign language, Integrated learning.*